

th International scientific and practical conference “Modern research in world science”(October 29-31, 2022) SPC “Sci-conf. com. ua”, Lviv, Ukraine. 2022. 1828 p.. 2022.

УДК 631

Економічні науки

УПРАВЛІННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ У МОЛОЧНОМУ СКОТАРСТВІ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ: УТРИМАННЯ ТВАРИН

Шемігон О.І.

*к. с.-г. н, д-р економіки,
доцент кафедри менеджменту,
Білоцерківський національний
аграрний університет
м. Біла Церква, Україна.*

Анотація. У публікації зосереджено увагу на одному з основних складників технології виробництва тваринницької продукції – утриманні худоби. Утримання тварин, у більшості випадків безпосередньо, в окремих – опосередковано, впливають на якість продукції та подальшої її придатності до переробки.

Ключові слова: технологія, утримання, комфорт, органічне виробництво.

При виробництві молока мають місце чотири основні технологічні складові: утримання, годівля, доїння та видалення гною.

У даній публікації ми зупинимось на першій – утриманні.

Загалом, ми вважаємо, що утримання тварин є одним із фундаментів у тваринництві оскільки, перш за все, завдяки вибору методу утримання, залежить здоров'я тварин. Крім того, метод утримання диктує подальший вибір і підходи до обрання та наповнення технологічними рішення наступних технологічних елементів – годівлі, доїння та прибирання гною.

Отже, утримання. Але передусім зробимо окремі уточнення.

Домашні тварини – тварини, яких утримує людина для своїх потреб.

Більшість домашніх тварин становлять сільськогосподарські тварини: велика рогата худоба, коні, віслюки, вівці, кози, свині, верблюди, олені, птахи (кури, качки, гуси та ін.), кролі, хутрові звірі, яких вирощують у неволі (норки, ондатри, лисиці та ін.). З них отримують ту чи іншу продукцію (молоко, м'ясо, шерсть тощо) або використовують для різноманітних робіт. Домашніх тварин утримують в особливих приміщеннях (хлів, стайня, кошара, саж, курник, собача буда) чи загорожах; або вони живуть безпосередньо в людській оселі, де можуть вільно переміщатися або перебувати в клітці, акваріумі, тераріумі тощо[1].

Крім того, ми хочемо наголосити, що згідно ст. 7 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження», умови утримання тварин повинні задовольняти їх природні потреби в їжі, воді, сні, рухах, контактах із собі подібними, у природній активності та інші потреби.

Кількість тварин, що утримуються, обмежується можливістю забезпечення їм умов утримання відповідно до вимог цього Закону.

Місце утримання тварин повинно бути оснащено таким чином, щоб забезпечити необхідні простір, температурно-вологісний режим, природне освітлення, вентиляцію та можливість контакту тварин із природним для них середовищем.

Додамо, що у ст. 21 цього ж Закону йдеться про те, що умови використання та утримання тварин у сільському господарстві повинні відповідати їх фізіологічним, видовим, породним та індивідуальним особливостям, притаманним для цього виду тварин, а також задовольняти їхні природні потреби в харчуванні, воді, сні, рухах, у природній активності та інші потреби, притаманні для цього роду тварин та породи [2].

Крім того, кожна громада, як, наприклад, Сновська на Чернігівщині, розробляють та затверджують Правила утримання домашніх тварин та птиці.

Такі Правила базуються на наступних принципах:

- гуманного ставлення до тварин;
- участі органів місцевого самоврядування і виконавчої влади,

громадських організацій тощо та зацікавлених фізичних осіб у заходах щодо вирішення проблем, пов'язаних з утриманням тварин;

- обліку та регулювання чисельності тварин гуманними методами;

- обов'язкового виконання власниками тварин вимог цих Правил, а також ветеринарно-санітарних норм, забезпечення належного епізоотичного та санітарно-епідеміологічного стану у громаді;

- забезпечення належних умов для гармонійного співіснування людей та тварин на території Сновської територіальної громади [3].

Проте, господарський, а за ним і економічний механізми диктують свої форми, методи і важелі управління в цілому і господарюючих суб'єктів зокрема, з врахуванням особливостей їх зовнішнього і внутрішнього середовища.

Залежно від природно економічних умов у різних комбінаціях, зауважує О. А. Петриченко[4], застосовують технології прив'язного і безприв'язного утримання корів. При цьому прив'язне включає цілорічно стійлове, стійлово табірне, стійлово пасовищне, пасовищно стійлове й пасовищне утримання. Загалом технології прив'язного утримання корів, зазначає далі автор, не відповідають природним потребам тварин у русі та контакті у стаді, без моціону знижують рівень запліднюваності по стаду, не забезпечують високої продуктивності тварин, мають низьку ефективність використання праці.

Технологія безприв'язного утримання тварин на фермах зумовлена підвищенням рівня механізації й автоматизації виробництва та збільшенням поголів'я худоби в одному приміщенні. За безприв'язного (вільного) утримання для нього створюється нормальний повітряно світловий режим, забезпечується активний моціон, підвищується рухова активність тварин і реакція їх на споживання корму, збільшується навантаження на одного працівника, зростає продуктивність праці та ефективність використання засобів механізації [4,5].

Як і прив'язна, у різних її комбінаціях, так і безприв'язна технологія утримання тварин мають свої переваги й недоліки, але вибір прийнятної технології утримання худоби завжди залишається за господарюючим суб'єктом, виходячи з його можливостей, індивідуальним рішенням. Головним, на нашу думку, при цьому має бути дотримання вищезгаданих норм та правил утримання.

Основними критеріями з утримання худоби при виробництві органічної молочної продукції, зазначає О.Стретович – директор ТОВ «Органік Мілк» є безприв'язне утримання, цілодобовий доступ до корму і води, наявність вигульових майданчиків, виключно органічні корми, визначена кількість днів на випасі[6].

Також варто відзначити, що вперше в Україні розроблені вимоги щодо створення комфортних умов для утримання сільськогосподарських тварин з урахуванням нормативів ЄС під час виробництва молока на фермах. Вимоги, адаптовані до нормативів ЄС у сфері виробництва молока, систематизовані за такими складовими: утримання, годівля, напування молочної худоби, доїння корів, охолодження молока, видалення гною, створення мікроклімату, зооветеринарне обслуговування[7].

Система утримання худоби безпосередньо впливає на продуктивність і здоров'я тварин, а також на якість і собівартість виробленої продукції.

При цьому наголошуємо, що здорова тварина – це та тварина, яка не піддавалася лікуванню, а якщо і піддавалася, то без застосування антибіотиків, які потім опиняються в молоці[10].

Якими саме факторами слід управляти для досягнення комфортного утримання? В яких умовах хотіла б жити сама тварина?

Насамперед, можливість вільного пересування, свіже повітря, оптимальна температура й вологість, чиста підлога, вільний доступ до кормів і води, зручне місце відпочинку, постійний гурт співмешканців. Тварина, яка максимально задовольнить ці потреби, буде вважати себе щасливою. Ми, в свою чергу, можемо сподіватися на отримання максимальної ефективності від неї[8].

Тож основні фактори комфорту: моціон; вентиляція; стійло; годівля та забезпечення водою; освітлення; психологічний клімат.

Щодо перших п'яти позицій – то все буденно і зрозуміло, а от щодо психологічного клімату у череді, то варто дещо з'ясувати.

Як зазначають автори, тварини схильні до життя в постійному оточенні, в групі, не більшій, ніж 50 голів. При цьому вони створюють психологічно сталий колектив зі своїм лідером, домінантами, субдомінантами і пересічними особинами. Збільшення стада до 100 або більше тварин, постійне перегруповування з групи в групу створюють напруження і стресову ситуацію, при якій отримання бажаної продуктивності є дуже проблематичним. В багатьох господарствах практикують формування нових груп з нетелів на місці розформованих груп корів, які лактують більше 3-4 років. Спостереження свідчать, що корови, яких „розформували” і направили в нові групи, особливо колишні лідери і домінанти, в новій групі більше 6 місяців не живуть. Але ж це кращі тварини, які відшкодували витрати на себе і дають прибуток! [8].

Згідно з планами, які представив міністр з питань сільського господарства Німеччини Джем Оздемір, на кожному продукті тваринного походження, який виробляється та продається в країні, незабаром має бути вказано умови утримання тварин.

«Тваринництво в Німеччині може бути придатним для майбутнього лише в тому випадку, якщо воно буде справедливим до благополуччя тварин», - заявив Оздемір.

За словами міністра, маркування має допомогти зробити інвестиції фермерів у благополуччя тварин помітнішими і водночас створити більшу прозорість для споживачів.

Плани Оздеміра щодо продуктів тваринного походження включають чітко видиме зазначення умов утримання тварин. Йдеться про п'ять різних типів ведення сільського господарства: від утримання худоби без вигулу на свіжому повітрі до вирощування на вільному вигулі з органічним виробництвом.

Обов'язкове маркування поширюватиметься на всі продукти, що містять продукти тваринного походження, у тому числі продукти переробки, такі як заморожена піца або готові салати з курятиною [9].

Для когось позиція міністра з питань сільського господарства Німеччини Джема Оздеміра може здатися дивною, однак створення комфорту для тварин – першочергове завдання теоретиків і практиків, хто спеціалізується на удосконаленні технологічних рішень при утриманні худоби, іноді навіть, шляхом переходу від інтенсивного ведення скотарства до екстенсивного. Тож подальші дослідження у цій царині мають бути спрямовані на пошук та апробацію новітніх технологій, які б, з одного боку, забезпечували комфорт тваринам, з іншого – були економічно привабливими і ще, що досить суттєво, врахувати європейські тенденції, куди ми прагнемо.

Література:

1. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/>
2. Про захист тварин від жорстокого поводження. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
3. Про затвердження Правил утримання домашніх тварин та птиці на території Сновської територіальної громади. URL: <https://snovmr.gov.ua/>
4. Петриченко О.А. Організація технологічних процесів та оцінка технологій утримання худоби. Агросвіт. 2017. №21. С. 8-15.
5. Способи утримання великої рогатої худоби. URL: <https://tk-ecoresurs.com.ua/>
6. Особливості утримання худоби для виробництва органічної молочної продукції. URL: <http://milkua.info/uk/post/>
7. Смоляр В. Вимоги щодо створення умов для утримання тварин на молочних фермах. URL: <http://tta.org.ua/article/view/25-0798>
8. Молочна ферма - комфорт тварин. URL: <https://gsel.com.ua/>
9. Німеччина планує зобов'язати вказувати на продуктах умови утримання тварин. URL: <https://zabolotiv-rada.gov.ua/>
10. Вплив системи утримання і годівлі на якість молока. URL: <https://agroelita.info/vplyv-systemy-utrymannya-i-hodivli-vrh-na-yakist-moloka/>